

ως πηγή ύλικου προπάντων, —χωρίς όμως δυστυχώς να γλυτώνη τὸν ἔρευνητὴ ἀπὸ ψάξιμο γιὰ βαφτιστικά καὶ σ' ἄλλες πηγές προγενέστερες ἢ στὰ διάφορα ἑλληνικά μέρη ἄμεσα —πολὺ χρησιμὴ γιὰ τὸ ζήτημα τῶν ἐπιθέτων. Τὸ ζήτημα τοῦτο τῶν ἐπιθέτων ποῦ δὲν τὸ περιλαβε στὴν ἐργασία του ὁ Μπούτουρας τὸ ἔχω ἀρχίσει, ὅπως καὶ τὸ μάζεμα τοῦ ὕλικου παράλληλα, ἀπὸ πέρσι τὸ Μάη**, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν μπόρεσα νὰ ἐργασθῶ σ' αὐτὸ τὸ διάστημα οὔτε; δυὸ μῆνες σωστούς. Καὶ εἶναι τόσο ὁ ὄγκος τῆς ἐργασίας, ὥστε τὸ σύνολο τῆς θάρρησῃ πολὺ νὰ φανῇ Γιατὶ δὲν εἶναι μόνο τὸ ζήτημα, ποῦ ἀπαιτεῖ ὄχι μόνο ἱκανότητα καὶ γνώσεσ, ἀλλὰ καὶ ψαξίματα δίχως τέλος, μόν εἶναι καὶ τὸ μάζεμα, ποῦ εἶναι ἴσως καὶ τὸ δυσκολώτερο μέρος τῆς δουλειᾶς. Ἐχω τώρα συναγμένους ἴσα μὲ δέκα πέντε χιλιάδες διαφορετικοὺς τύπους ἐπιθέτων (πρωτότυπα, παραλλαγές, καὶ λογῆς ὑποκοριστικά καὶ σύνθετα), μὰ μοῦ φαίνεται πὼς οὔτε τὸ μισὸ τοῦ ὅλου ὕλικου δὲ θ' ἀντιπροσωπεύη αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς.*** Γιὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν σύγχρονων ἐπιθέτων ἢ καλῶτερη πηγὴ θὰ εἶταν τὰ δελτία τῆς τελευταίας ἀπογραφῆς στὸ παλαιὸ ἑκσίλειο, ὅπου θὰ βρίσκονταν μαζὶ καὶ τὰ βαφτιστικά, ἀντρίκια καὶ γυναίκεια, ὄχι βέβαια ὅλα ὅπως λέγονται ἀκριβῶς, ἀφοῦ δὲν τὸ ἐπιτρέπει ἡ καθαρεύουσα, ἀλλὰ ἴσως ἀρκετὸ μέρος των. Ἀλλὰ ἐξὸν ποῦ, ἂν ὑπαρχαν τὰ δελτία αὐτά, θὰ εἶταν ζήτημα ἂν θὰ μπορούσε νὰ ἐπιτραπῇ τὸ μεταχειρισμὰ τους, δταν ρώτησα κάποτε νὰ μάθω τί γίνονται, ἔλαβα τὴν ἀπάντησιν ὅτι ὕστερ' ἀπὸ τὸν καταρτισμὸ τῆς στατιστικῆς «κατεστράφησαν διὰ τοῦ πυρὸς». Δὲν ξέρω μόνο, τί νὰ γίνονται τὰ δελτία τῆς ἀπογραφῆς; στὶς νέες χώρες. Κι ἀφοῦ λείπει ἡ μεγάλη αὐτὴ συγκεντρωτικὴ πηγὴ ἢ δὲν εἶν' εὐκόλο νὰ χρησιμοποιηθῇ, ἂν τυχὸν ἕνα μέρος τῆς δὲ λείπει, δὲ μένουσ ὡς πηγές παρὰ οἱ σκορπισμένοι, ἐπίσημοι κατάλογοι, ἐκλογικοὶ, στρατολογικοὶ, μητρώα, μαθητολόγια, ὑπαλληλικοὶ κλπ., οἱ «Ὀδηγοὶ» τοῦ Ἰγγλέση κλπ., οἱ ἐφημερίδες, πρὸ πάντων «τῆς Κυβερνήσεως», καὶ γιὰ τὰ παλαιότερα ὀνόματα κάθε νεοελληνικὸ βιβλίον ἀπὸ τὸ χρονολογικὸ σημεῖο ποῦ θὰ δρῶσιν ὡς ἀρχὴ τοῦ νεοελληνισμοῦ, ὅλη δηλ. ἢ

** Στὸ μεταξὺ ἀπὸ βιβλιογραφία καταχωρισμένη ἀπ' ἄνδρα καθηγητὴ κ. Ν. Πολίτη στὴν «Ἐπιστημ. Ἐπετηρίδα» τοῦ Ἔθν. Πανεπ. τοῦ 1909—1910 ἔμαθα τὴν ὑπαρξὴ τοῦ βιβλίου τοῦ Διον. Μαρκόπουλου «Ἑλληνικὴ ὀνοματολογία» ἐκδομένου στὴ Σμύρνη ἀπὸ τὰ 1909, ποῦ περιλαμβάνει στὴν ἐξέτασή του καὶ τὰ ἐπίθετα. Ἀλλὰ τὸ βιβλίον τοῦτο ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν Ὀμηρὸ πραγματεύεται τόσο γενικὰ τὸ θέμα, λέει τόσο λίγα πράγματα γιὰ τὰ νεοελληνικά ἐπίθετα, τόσο λίγο ὕλικὸ παρουσιάζει καὶ τόσο λίγο ἐπιστημονικὸ εἶναι ὥστε διόλου περιττὴ δὲν κάνει τὴ δική μου ἐργασία. Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶδα ἀργότερα ὅτι τὸ ἀναφέρει καὶ ὁ Μπούτουρας.

*** Γιὰ σύγκρισιν ἀναφέρω ὅτι οἱ τύποι τῶν βαφτιστικῶν τοῦ Μπούτουρα τὸ βιβλίον δὲν εἶναι οὔτε τέσσερις χιλιάδες.

νεοελληνικὴ φιλολογία καὶ ὄχι μόνο τὰ βιβλία ποῦ περιέχουσιν εἰδικὰ συλλογὰς ἐπιθέτων, ὅπως τοῦ Α. Μηλιαράκη γιὰ τὴν Ἄντρο ἢ ὁ «Ἑλληνομνήμων» τοῦ κ. Σ. Λάμπρου ἀπ' τὸ Καστελλόριζο κτλ. κτλ. Γι' αὐτὸ εἶπα ὅτι τὸ σύνολο τῆς ἐργασίας θάρρησῃ νὰ φανῇ.

Λοιπὸν ἐπειδὴ γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ ὄγκου αὐτοῦ τῶν νεοελληνικῶν ἐπιθέτων πολὺ περισσότερο παρὰ τῶν βαφτιστικῶν εἶναι χρειαζούμενη ἢ γνώσῃ τῶν ὀνομάτων τῶν συγγενικῶν καὶ συνοικων καὶ τῶν γειτονικῶν λαῶν, δηλαδὴ τῶν Ἀρβανικῶν, τῶν Βλάχων καὶ Ρουμάνων, τῶν Τούρκων, τῶν Νοτιοσλαύων καὶ τῶν Ἰταλῶν, ὅπως καὶ ἡ γνώσῃ τῆς γλώσσας ὄλων αὐτῶν, γι' αὐτὸ τὸν πρόσθετο λόγο, γιὰ νὰ μοῦ χρησιμεύουν δηλ. στὴν προσωπικὴ μου ἐργασία, μάζεψα κι αὐτὰ τὰ Διουμνιστικὰ ὀνόματα.

Ὅτι εἶναι χρήσιμα καὶ πρέπει νὰ συνεξεταστοῦν μορεὶ νὰ δεῖχτῃ ἀμέσως, ἂν ἀναφέρω ἐδῶ ὅτι στὰ ἀντρίκια βαφτιστικά βρίσκεται π.χ. τὸ ὄνομα Votsi, ποῦ εἶναι ἴσως τὸ ἴδιο —δὲν ξέρω ἀκόμη νὰ πῶ σωστά— μὲ τὸ νεοελληνικὸ ἐπίθετο Βότσης, τὸ Kuzo, τὸ Tasso, Tziko, Lazo κλπ. καὶ στὰ ἐπίθετα τὸ Tsatso, τὸ Rota, Tzoga, Rénti, Péngo κτλ., ποῦ συνηχοῦν μὲ τὰ νεοελληνικά Τσάτσος, Ρώτας, Τσόγγας, Ρέντης, Πέγγος.

(Στάλλο φύλλον τελιώνει)

I. ΣΤΑΜΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΉΜΟ

κ. Στ. Νικ. Σὰ δὲν τρέπεται! Τὸ πρῶμα ἐγιν' εἶσαι: Στὸ γραφεῖο τοῦ Ρήγα Γκόλφη, μπροστὰ στὸν Γκόλφη καὶ στὸν Πάνο Ταγκόπουλο ὁ κ. Ποριώτης εἶπε στὸν ἐκδότη τοῦ «Νουμᾶ»: «Θέλω ν' ἀπαντήσω στὴν αἰσθητικὴ μελέτη τοῦ Ἄλχη Θούλου γιὰ τὴ Ροδόπη μου μὰ δὲν τὸ κάνω, ἂν πρῶτα ὁ «Νουμᾶς» δὲν υἰοθετήσῃ τὴ μελέτη του». Ὁ ἐκδότης τοῦ «Νουμᾶ» τοῦ εἶπε πῶς δὲν ἔχει καμιά δυσκολία γιὰ τὴν ἀσκησὴ αὐτὴ υἰοθεσία κ' εἶσαι γράφτηκε τὸ σχετικὸ παραγραφάκι στὸ περασμένο φύλλον. Ὁ ἐκδότης τοῦ «Νουμᾶ» εἶχε νὰ μὴν εἶναι, βλέπεις, οὔτε ψεύτης, οὔτε κουτοπόνηρος, οὔτε ζηλόφθονος. Τίποτ' ἄλλο.—κ. Ἄ ρ χ ι μ ἦ δ η. Δίκιο ἔχεις. Ὑπάρχουσιν μεταφραστές καὶ μεταφρατέζδες. Καθὼς, πολὺ σωστὰ λές, «στοὺς πρώτους μποροῦνε νὰ καταταθοῦν ὅσοι ὄχι μόνο τὴ λέξη μὰ καὶ τὸ νόημα καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ ἔργου, εἶναι ἱκανοὶ νὰ ποδοῦσιν». Καὶ τέτοιοι, ἀπὸ τοὺς πρώτους πρώτους μάλιστα, ὁ κ. Ἀλεξ. Πάλλης, ὁ Κ. Χατζόπουλος, ὁ Κ. Κερδαῖος. Οἱ δεύτεροι, οἱ μεταφρατέζδες, μόνο στὴ λέξη προσέχουσιν καὶ τὴν ψυχὴ τὴ στέλλουσιν κατὰ διαόλου. Αὐτοὶ ἴναι ἱκανοὶ καὶ τὸ Μολιέρο ἀκόμα νὰ σοῦ τὸν κάνουσιν ἀδιάβαστο». Μήπως δὲ δὲν ὑπάρχουσιν στὰ τυπογραφεῖα καὶ οἱ ἀραδατέζδες, ποῦ μόνο ἀράδες εἶναι ἱκανοὶ νὰ στοιχειοθετοῦν κ' εἶναι ἀνίκανοι κ' ἔσαν τίτλο τῆς προκοπῆς νὰ σκαρώσουσιν;